

Estiu 1970

Josepa González

Arxiu personal Josepa González.

Va cridar Ibarz i la noia va baixar ràpidament els graons de l'escalera. Es coneixien. Venia a entregar un sobre adreçat a Anna Roca Algueró¹. Naturalment era per ella.

Ibarz li va veure la cara de sorpresa i com les faccions se li anaven mudant per un reflex muscular. El seu somriure havia desaparegut. Els ulls eren una mica més oberts que a la bona rebuda, el miraven interrogatius, per esbrinar si en sabia cap cosa de la notificació. El sobre no era ben tancat, la cola no havia estat banyada i el comunicat que contenia es podia llegir sense haver d'esgarrar el sobre.

Anna li va fer moltes preguntes, encara que cap resposta la convencia. Ibarz la hi va suggerir. Sense

dubtar, va obeir obrint el sobre i va llegir el dictat de la carta davant seu. El document tenia una validesa oficial, de procedència coneguda el remitent i suficientment respectada l'acreditada Casa Consistorial. Com havia de ser.

Se la citava a fer acte de presència en una hora concreta d'aquella mateixa tarde de juliol a l'Ajuntament. Cap més explicació que il·lustrés la concreció del motiu presencial a Ca La Vila.

El cervell de la noia cavil·lava privadament i a tota la velocitat que es permetia. Pretenia treure del missatge rebut el cap del fil, per posar clar el contingut de les poques paraules que encobrien l'objectiu de la carta.

Una idea temuda tenia al cap. Pensava en la persona que les va escridassar vesprejant un diumenge a la plaça d'Armes aquella radera tardor, quan la seua colla es lliurava a jugar esportivament al particular i prioritari joc. I si l'home les hagués denunciat a l'Ajuntament? I si arribava la notificació de l'autoritat judicial en aquells precisos instants?

Hauria de ser un bon home i una persona amb força empatia l'amable i conegut Ibarz. Es veia molt més animat i optimista que Anna. Ibarz li va confessar que havia entregat a altres cases un sobre idèntic i del mateix remitent. Aquest important detall, la va deixar més desansada i conformada. L'empàtic senyor, volia marxar amb la tranquil·litat de no haver-la amoïnada massa. Així que van intercanviar un somriure d'adeu-siau.

Anna va aparcar les cabòries, ànsies i inquietuds, podien ser, sense cap fonament. Pensant raonadament, si la cita fos per un condicionant negatiu, les altres joves avisades com ella, s'esquellajarien juntes en una defensa justa i digna. El telèfon arribaria quan fossen a la casa nova de trinca i encara no hi eren, aleshores, cap consulta amical podia fer. Hauria de ser físicament i no era el moment.

Com la missiva entregada per Ibarz era dirigida particularment, es va quedar a la butxaca de la bata tot el maití. Fins l'hora de dinar podia esperar a ser llegida en presència de la família. De cap manera els exposaria el problema que per a ella suposava l'altercat del joc animat diumengí amb les amigues. Aquell fet passat, encara barrinava pel seu cap.

Per més que era menor d'edat en aquella època, durant la sobretaula trauria la carta oberta per comentar i desempescar entre tots, quin podria ser el fenomen real i la finalitat de la poca concreció del comunicat escrit a l'Hispano Olivetti i a poques hores de la citació. Entre tots es podria reflexionar les paraules escrites, es cercaria vagament els pocs indicis allí trobats i havent abocat una pluja d'idees en esdeveniments propers que la poguessen involucrar.

JOC ENGRESCADOR FINS A CERT PUNT

Aquell maití de juliol, quan Anna es va sobresaltar pel comunicat portat per Ibarz, la sensació d'emocions imprevistes, provenien de raons vàlides sobre el joc favorit que solien fer les amigues en vesprejar la tarde d'alguns diumenges fredosos arribada la tardor. Aquesta era la seua preocupació i cavall de batalla d'un passat recent.

No hi havia mai ningú els diumenges a sol colgat i a la pobra llum dels fanals de la plaça d'Armes. Tota aquella zona els pertanyia, podien córrer, cridar i entrar en calor jugant aferrissadament en un combat entre dos bàndols famolencs per una valuosa presa. L'apreciada presa consistia en un trosset de pa cru sostret de la pastera en l'obrador de l'estimada i gran amiga Maite E.²

Un petit sarpat de rent estaria separat de la massa reposada en les hores prèvies al dilluns laborable. La massa mare seria novament pastada amb més farina de blat, aigua, sal i llevat per esdevenir l'esponjositat i el volum desitjat per ser cuit al forn de llenya. Aconseguint així, l'aliment bàsic en la dieta tradicional del saludable i panarra poble seu. Per regla de tres o a la xamberga, podria ser que fos ben bé, la nostra mosteta furtada per jugar: un pa àzim?

Maite E. pispava secretament sense que ningú de ca seua se n'adonés, la petita porció que tenia cabuda dins del palmell de la mà. Tampoc era qüestió de rebre un reny, o una escridassada per una estona de diversió amb les amigues en una tarde avorrida de diumenge. Ni per prendre cent vint-i-cinc grams aproximadament del rent, de massa mare reposada, o Déu sap si de pa àzim!

El joc consistia en formar dos grups. El tros de pa cru, d'un blanc immaculat, no havia de caure al terra. Constantment s'havia de llençar i passar a la companya propera d'equip. El grup contrari havia d'agafar-lo saltant en ple vol de la boleta massissa composta de farina i aigua.

Havia de mantenir-se sempre enlaire o en les mans freqüentment canviants. Podia caure, però els equips creats eren massa bons. L'objecte petit i principal, anava més temps voleiant o de mà en mà, durant les ràpides corredisses de la colla d'amigues durant l'interval de l'estimulant joc.

Si se les observava de lluny, sense saber què fien, es veia un grup de noies que s'aglomeraven i es dispersaven a gran velocitat. Es movien ràpid i potser, ni es percebia el petit objecte sòlid que era llançat a l'aire per ser àvidament aferrat de nou. Qui es podia imaginar què estarien fent? No era una piloteta plena d'aire. Elles li tenien après el volum i el pes de la petita bola sòlida, contrarestant la distància i l'atracció gravitatòria en l'encert precís del seu llançament i en l'exactitud de ser agarrada amb afany per qualsevol d'elles. Un aprenentatge ben lògic del físic Isaac Newton.

En el cas de desprendre's de les mans, cedint a l'acció natural de la gravetat, el pa cru s'impregnava del que trobava casualment al terra. Elles sabien que més tard que d'hora, el trosset de pa en fase fermentativa havia de caure al terra. És que rodolava tant poc, que ràpidament el veien mentre conservava aquell blanc immaculat d'inici.

Tot i haver guanyat cert volum el rent, tan toquinyat per les mans durant l'indeterminat temps que durava el partit, sense descans, ni mitja part del joc, encara guardava la tebiesa de l'escalforeta d'elles. Però, queia irremeiablement de dalt a baix.

Aconseguir que aquell pa cru del diumenge no ennegris per la pols fosca emanada dels fumerals, degut al bon tiratge de les cuines de carbó, era la principal comesa del joc durant els moviments de translació. Per damunt de tot, que no toqués el terra. En caure, ràpidament era sotmès a un examen minuciós per conèixer l'estat, condició i qualitat en què es trobava l'especial pa.

A part de bufar i espolsar, l'operació requeria un tractament quirúrgic rigorós, fi i delicat. L'extracció de pedretes incrustades, rametes i altres sorpreses

inesperades, era una feina delicada per haver de decidir el diagnòstic final. Si es podria continuar el joc, o haver de donar per acabat el partit.

Tenint en compte que perdre el temps buscant l'extraviat trosset de pa cru per la plaça, havent caigut moltes vegades els suposava un trasbals, també els trencava la tensió del joc en no veure on era la boleta prou emmascarada d'estalzí i ja extremadament enfosquida.

Arxiu personal Josepa González.

S'ha de comprendre la situació. El 80% de les jugadores portaven ulleres graduades i correctores per dèficits en la visió. Alteracions com l'astigmatisme en la curvatura còrnia per la desigualtat en la distància focal dels diferents meridians del globus ocular, o per la miopia anòmala en la refracció estàtica de l'ull, degut als raigs lluminosos paral·lels que convergeixen en el punt situat davant la retina, per una mala acomodació, o bé, era la miopia axial causada per l'allargament de l'eix anteroposterior del globus ocular. Eren irregularitats que es trobaven en la majoria d'ulls d'aquella colla.

L'inoblidable darrera tarde de l'engrescador joc, on voleiaven els cent vint-i-cinc grams de pa cru entre les jugadores, el client d'un dels quatre bars de la plaça acabava d'eixir i prorrompia en crits dirigits a elles. Alça, Manela! Esgargamellava amb veu estrident per atreure la seua atenció i vet aquí, si prou molest en veure-les jugar com a criatures. L'equip preferit de futbol hauria perdut el partit?

Al moment les amigues van fer un corrinxo, van decidir unànimement i definitivament, arraconar per sempre el joc tan apreciat. Primer, per l'escriassada rebuda. Segon, per haver perdut el petit objecte esfèric de rent pel terra entrefosc. I tercer, la

boira s'havia presentat de cop i volta i s'havia amalgamat amb la malaguanyada bola sense talent de fer mai cap bot. Era difícil de trobar. Per ací o per allà va quedar l'especial pilota de pes desmesurat al poc volum representatiu. Es feia tard i l'acord del grup d'amigues quedava resolut. Ja no caldria robar mai més el bocí de pa cru a l'obrador de Maite E.

JOVES INQUIETES

Va tocar viure una etapa final al poble, complicada. La joventut no tenia on anar. Si acordaven d'entrar en algun bar, a segons quines edats, no es permetia l'estada per veure la TVE empostada a un racó, casi tocant el sostre on la cadira buida al seu costat servia per pujar el volum i canviar a UHF. Directament les feien fora si no consumien una tapa o un beure.

No era temps de gelats ni de polos casolans, els mateixos bars en fer fresca, deixaven de fer-ne. També les butxaques de la colla eren escurades i prou eixutes, no podien estirar més el braç que la màniga. En tot cas, feien gasto en la gaiata caramel·litzada de la tia Pepa i més tard, en los cacauets de la tia Catalina, mentre practicaven el castellà en grates i allargades converses.

Uns bars altament populars i bastant insans pels fums forts de diferents tabacs emplenaven el local a poc a poc, com la boira penetra a cada racó, fins dominar un terç de l'alçada total del saló. El moviment incessant del cambrer des de les taules al taulell, permetia albirar el sostre i part propera de clients assentats, consumint, fumant i fent petar la xarrada. Oloros fortes de distints alcohols i de graduacions diverses es barrejaven amb el ferum creat per carajillos engolits des de bon maití.

Només obrir la porta d'aquests establiments, els ulls picaven i les ulleres quedaven entelades. El contrast de l'escalfor de dins i el frescal del carrer afegit, els colpejava directament la bafarada. Sent la causa més comuna d'iniciar o incubar un bon refredat. No veien res, fins que amb bastanta sort, en alguna part del mocador els permetria netejar els cristalls de les ulleres, percebent una imatge global i més clara en la part central dels vidres graduats del lloc on havien entrat. Elles sempre confiaven cegament en la conducció dins dels locals de les amigues que no tenien la necessitat oftalmològica.

L'Ajuntament no havia previst una alternativa fixada i continuada d'un local on acollir i albergar el jo-

Arxiu personal Josepa González.

vent. Tindrien altres maldecaps i es suposava que feien el que podien. Els i les joves s'havien quedat sense cap lloc on anar i emplenar el temps d'oci social el cap de setmana. Jovenalla en ple desenvolupament cap a la maduresa, necessitaven una resposta urgent d'atenció ciutadana.

El local clàssic de balls de saló era d'un particular propietari i es trobava tot tancat i barrat per amenaça de perillositat. Seria cert el risc de caiguda d'aquell antic edifici? Endarrere havia quedat el fet d'acudir a maitineres edats de l'adolescència a la porta del carrer Barrinol per entrar a la popular sala de ball. Els mitjons eren depositats a les butxaques properes de familiars menors, qui no dirien mai res per existir fortes amenaces. Era tot un èxit poder entrar a ballar en l'exclusiva sala Victòria tan concorreguda de joves a manta animats i amenitzada per l'orquestra tradicional o pel conjunt local.

Els conjunts musicals novells i orientats en la nova corrent d'aquells temps per The Beatles, rock and roll, pop, música beat, blues, folk, balades o cançó

protesta que acudien, es deuriem de gelar emprenent la tardor damunt de la casella descoberta a la plaça d'Armes. Es notaven les primeres temperatures baixes tan prompte el sol s'amagava Ebre amunt, darrera la serra.

S'havia d'anar abrigats i la boira espessa que pujava del riu espargia la gent mig gelada, dominant en poc temps tot l'espai. Una vegada per amenaça de pluja, altra per motiu desconegut, ja no es feia ball a la plaça d'Armes.

La colla d'amigues encara preferia el joc grupal d'entreteniment i d'activitats esportives. Ben aviat s'allunyaria aquella innocent i bonica etapa juganera de la vida al carrer i n'esdevindrien d'altres ben arribades, ben rebudes, de benveure i sorprenents.

RECERCANT IDEES D'UNIÓ

Així que en aquells darrers anys d'incertesa, la colla inquieta d'amigues va participar i es va abocar en

la creació i formació d'una societat juvenil recent constituïda per altres joves amb espenta. Les notícies entre el jovent també s'escampaven. Afiliar-se costava la quota mensual de vint-i-cinc pessetes. No hi havia límit d'edat i cap distinció de gènere per ser un membre més. Gestionaven els comptes d'abonament i els projectes a fer. Els van deixar els baixos d'una casa del carrer Sant Antoni davall del refugi, on ja no hi vivia ningú i es va netejar d'andròmines i trastams. Es va blanquejar cada cambra de l'habitatge en la planta baixa i van adornar amb dibuixos ocorreguts i escaients fent sanefes senzilles tipus grafit. El bon mossèn Eduardo Royo va venir a inaugurar el recinte.

Encarregat al fuster unes cadiretes petites per a infants i una taula gran, per fer reunions, treballs artesans urgents i berenars conjunts, es pagarien a terminis parcials i es va efectuar el primer avançament. Les amigues tenien un lloc on anar amb aigua i llum. Es podien relacionar amb altres joves qui van ser participants en tasques conjuntes i van col·laborar en treballs decoratius i obres menestrals.

Cap porta separava les cambres. Totes tenien el rètol indicatiu sobre el marc, especificant el seu ús. Una estufa prestada escalfava suficientment la sala central on s'acollien els infants.

Recorda l'Anna de fer titelles darrera un envà, on l'ull de la finestra es trobava a l'alçada del cap i el cortinatge blanc feia de teló. Els permetia mostrar els putxinel·lis del joc escènic a les criatures petites a l'altre costat de l'envà en la sala principal. Nenes i nens reien i s'ho passaven la mar de bé, tant com la colla d'amigues que improvisaven la funció al mateix moment. El tema tractava sempre d'un conte prou conegut dedicat a les criatures. Van innovar l'acollida d'infants la tarda dels diumenges i tots junts ballaven, en un moment o altre, acompanyats sempre de música enllaunada.

Van descobrir que sabien entretenir a petitones i petitons. Els feien pagar una pesseta i podien portar berenar i la beguda. Compartien entreteniment fins que els pares els venien a arreplegar. Com la seua colla, altres joves podien acudir als actes dominicals. Sense cap jerarquia de subordinació es van solidaritzar fent pinya per acollir-los i reunir-se. En quedar-se totes soles es tancava la casa amb la clau d'un pam de ferro, fins al diumenge següent. Així van romandre assíduament, cert temps d'hivern al refugi compartit del carrer Sant Antoni.

Arxiu personal Josepa González.

ESTIU DEL 1970

La tarde de juliol va passar amb placidesa, el maití havia estat alterat per la nota portada per Ibarz. En arribar l'hora de l'avis, Anna es va dirigir a Ca la Vila, en un minut hi arribava. La sorpresa va estar quan a la vorera, ja esperaven noies ben conegudes i vestides de puntes files. Els van dir que poguessen a la primera planta, allí hi havia quedat reunida de diferents edats i prou coneguts i conegudes. Eren les persones que formaven la Comissió de les Festes Majors.

Va desaparèixer l'ombra del veí irritat i de sospites infundades. Anna va agrair que el motiu de la citació no fos la denúncia feta al grup d'amigues pel joc innocent d'alguns diumenges fredolics i ombrívols. Es va sentir com a casa, entre bona gent. Les cinc noies citades eren de la mateixa quinta i amigues. Companyes de quan van iniciar l'aprenentatge al Col·legi Maria Quintana i conegudes des de "Parvulitos".

Les positives i bones notícies li van arribar a Anna, des de l'Ajuntament del seu poble. Aquell estiu, ella

va viure unes experiències molt significatives, decisives i vitals. La coneixença, el diàleg social entre la diversitat de persones d'altres edats, la van enriquir personalment. El respecte i l'escolta que tots feien, li va donar seguretat a cada intervenció d'opinió on ella prenia part.

Sempre havia tractat amb gent diversa degut a l'obligació del treball cooperatiu de la família, respecte a la vaqueria i el repartiment de la lleit a particulars famílies. Llavontes, la conversa era de poc recorregut. Escoltar, estar atenta, observar i respondre breument.

Anna va despertar al món de la gent acollidora, animosa, amable i social del seu poble. Companyes que van quedar com més amigues, avenint-se en confidències pròpies de l'edat. La confiança creixia i l'amistat es reforçava. Les inseguretats eren compartides i fàcils d'allunyar. Es feien adultes i podien fer front a les dificultats de la vida. A cada edat s'obren finestres i reptes que el jovent s'atreveix afrontar i remar sempre endavant, valenta i resolta.

La Comissió de Festes va fer votacions per decidir la Reina i les Dames. Segons els vots, van saber cadascuna els aconseguits. Aquella primera reunió a l'Ajuntament va acabar al bar l'Agrícola. Era la primera vegada que Anna es prenia un granissat de cafè amb una bola de mantecado amb gust de vainilla. Una persona de la Comissió la hi va aconsellar i va ser una excel·lent elecció. Anna encara recorda i percep aquell gust i sabor deliciós junt al flaïre tan llaminer. Mai cap altre, ha pogut igualar aquell gelat nocturn del poble.

La fraternitat, el respecte i l'escolta regnava aquell estiu en les nits de reunió formant part de la Comissió de Festes. El consum nocturn del gelat es repartiria en els diversos bars oberts, a la fresca de la nit. Anna no tenia cap problema per fer tard, retirava amb Dermita, una gran persona. Ella es responsabilitzava de l'Anna, com a component de la Comissió, com a bona veïna i com la tutora en les hores de retirada de la nit. Vivien molt a propet, casi casi, a toca ditet.

Una nit van anar a provar la barca que havia d'eixir guarnida des de l'Ajuntament, la vespra de la Santa. El desplaçament s'havia fet en cotxe i es trobaven en un garatge d'una casa particular, davant mateix de l'actual camp de futbol Las Rias. Van seure per ordre d'alçada i escalonades dins la barca del seu oncle Pepe Alguero. També aquella nit va anar a dormir amb el bon regust del gelat blanc i negre de Les 3 Parrilles, atesos pel bon tarannà d'Adriana i Antonio.

Les Festes Majors s'apropaven i Anna es va assabentar que ella no aniria dalt de la carrossa el 16 de setembre, havia de treballar. Es sentia responsable i tenia l'obligació de dir-ho a la Comissió. Una brillant idea es va crear i es va realitzar unida al vincle de germanor i de confiança solidària. El sentit del deure quedava resolt.

Anna era bessona i com la germana tenia un torn de treball que la deixava lliure, va ocupar el lloc de l'Anna en aquella bonica tarde on el deure representatiu quedava acordat per l'agermanament confiat, empàtic i solidari d'elles. Anna va veure sortir a sa germana des del balcó quan es dirigia a la casa de la vila acompanyada de la tieta Lluïsa, qui generosament va prestar el vestit regional de l'Aragó per al seu ús en les dos celebracions de la Festa Major del 70. Cadascuna va seguir el seu paper avinent. Anna va seguir treballant i cap clienta se'n va adonar, ni va preguntar.

SETEMBRE 1970

La Santa havia començat amb el recorregut de les Reines i Dames vestides amb l'estil del folklore regional a sobre de la barca engalanada i ben calçada dins el remolc del tractor conductor. Un cistell ple de serpentines i caramels per a cadascuna, havien de llençar de manera dosificada. Els capgrossos, el Rei i la Reina i tots els que acompanyaven amb gran alegria des de l'Ajuntament recorrerien els carrers del poble a extingir. Tot seguit, van enfilear la carretera dirigint-se al poble actual, que s'anava fent ben present.

Arxiu personal Josepa González.

Part de la població ja vivia al nou poble. Alguns carrers i cases es trobaven a mig fer, però avançaven a tota màquina. El nucli del poble vivia, sofria i resistia la disseminació de la seua gent com una

Arxiu personal Josepa González.

desbandada empaitada en diverses direccions. Van fer un petit circuit i l'aturada al bar "Chiquito". El succulent berenar de Carmeta i Nicolàs els esperava per recuperar forces.

La programació de les Festes Majors ja s'havia iniciat. Va venir Dermita a buscar l'Anna. Tot va anar molt ràpid i les dos van aparèixer puntuals a l'Ajuntament. Les preguntes eren esperades sobre quina era la que es presentava de nou a ca la Vila, tota mudada amb el vestit blanc. Per cert, estava fet per la seua cosineta Teresina la Patricieta. Diàleg enginyós que va durar poc. Les noies que havien de ser distingides amb la banda davant el seu poble, iniciaven la conversa típica d'estrenar peces de roba i mostrar-se-les. Anna escoltava i es va distreure observant l'entorn prou esvalotat.

Arxiu personal Josepa González.

Van sortir de l'Ajuntament amb l'acompanyament Corporatiu pertinent. Conforme el ritual costum es van dirigir en comitiva fins la plaça d'Armes, el rovell de l'ou era allí. Els esperava com cada any la famosa orquestra Meravella sobre la casella protegida per l'envelat. Era llogada i compromesa d'un any per a l'altre. Tal com s'anaven apropant a la plaça d'Armes, la gent s'anava concentrant per moments, tota aglomerada, fins trencar-se la comitiva i arribant a l'àgora d'Armes en fila índia.

Anna recorda el noi vestit de "Tuno" que va escampar la capa sobre la vorera alta i eixuta de la plaça, pretenia que passessin les noies per sobre. Anna en un rampell, va executar un precís salt que va quedar bocabadat el "Tunero". Poca gent es va adonar d'aquest fet que va acabar prou bé. El sòl era terrós i els clots foscos plens d'aigua reflectien l'enllumenat festiu, la lluna i els estels d'aquella nit. El puntual ruixat de la tarda, poc va traspintar els paperets de la plaça engalanada en Festes Majors.

Van pujar les noies tal com les cridaven pel nom, per una petita escala dalt la casella on era la prestigiosa orquestra per ser investides amb la banda rosa setinada en diagonal. El president de la Comissió de Festes, Ismael, va tenir dificultats amb la banda de l'Anna i cada dos per tres acudia al seu davant, atret per la bona col·locació de la banda, pretenia que es quedés com les altres que posava. Cada cop que retornava Ismael capficat, la gent xiulava. L'Anna pensava que una agulla imperdible ho arreglaria.

Van iniciar el tradicional vals i va aparèixer el seu pare tot elegant i cofoi amb jaqueta fosca. Van ballar per primer cop agafats, van resoldre ben compasats i animats el vals vienès en tota la circumferència de la plaça i van finalitzar amb uns precisos girs de baldufa agafada pels dits de les seues mans i sota el braç de l'estimat i benvolgut pare. Un ram de flors els van donar aquella inoblidable nit. L'endemà hauria de ser ofrenat a Santa Agatòcia. El protocol de guardar cadira als familiars encara no s'havia establert.

Maití del Dia de la Santa i anada cap a l'Església en comitiva amb la Corporació municipal i la banda de músics de la Diana Floreada. Era tot un privilegi la reserva assegurada del primer banc. Respectada cerimònia i finalitzada. Anna era prou conscient que seria la darrera processó recorreguda pels carrers de l'estimadíssim poble.

Un trajecte establert i acostumat per molts anys eixiria per l'esquerra de l'Església, passant pel carrer Major, plaça de l'Ajuntament i carrer la Puríssima. La mirada de l'Anna posada al balcó del carrer Fraga de Baix per veure a sa iaia Carmeta i fer-li un petit senyal. Seguint el pas rítmic inicial i continuat per la pujadeta del Forn Petit, va mirar el pedris del cantó de ca l'arrullat i ja no veuria mai més els fruits petits i dolços de la tardor com eren els gínjols o els lledons dins del cistellet i dins la marxa, van arribar a la Placeta de Sant Roc.

Anna va guaitar al carreró de La Palma i la imatge estimada de sa iaia Tereseta la Patricieta va aparèixer allí dalt, amb les mans a la cintura, just a l'encreuament del carrer Oliver. Estaria atenta a la processó? Esperaria veure la seua neta caminant darrere de la peanya de la Santeta? Anna li va fer una salutació amb el braç. Li va acudir a la ment el berenar de la llesca de pa untada del mostillo de mel i nous fet per ella. Acolidora, familiar, generosa, d'encertades i poques paraules. Els ulls se li van emplenar massa ràpid de llàgrimes.

Va seguir el ritme de la processó mirant el terra i pensant en ella. Eren emocions afectives i agraïdes a les

dos iaies. Al curs de la seua vida van demostrar sobradament que van ser prou responsables i un braç de sant Valero en moments decisius. La seua benvolguda iaia Tereseta la Patricieta, ja no pujaria a viure al poble nou.

La processó va emprendre el carrer del Racó per arribar al carrer de Sant Josep, van travessar el carrer Les Pedres per entrar al curvilini i llarg carrer Saragossa. El sol ja escalfava les galtes i els cabells eren calents degut als raigs solars. Van baixar el trosset curt del carreró de La Morera per trobar l'apreciat carrer La Barca.

Anna va donar un darrer cop d'ull a la vaqueria on tantes hores havia conviscut, la zona on va aprendre a cooperar dins de l'equip familiar amb els benvolguts animals d'estómac dividit en quatre, conills engabiats, gallines i el gall sempre pinxo damunt el femer. En aquell moment, el seu estat era despul·lat, descarnat, erm.

El traspassament de la vaqueria havia entrat en el son etern. La seua buidor, l'omplia de tristor. Durant anys i anys, els somnis dirigits pel subconscient de l'Anna, es recrearien en aquells indrets tan transitats,

Arxiu personal Josepa González.

traginats i deambulats del benvolgut poble i veïnatge. Massa records viscuts en plena transformació col·lectiva i comunitària, començaven a ser separats i desmembrats. I el sol eixia i apareix cada maití a la vida, passés el que passés i passo el que passo.

S'apropaven a l'agitada Plaça d'Armes on el rebombori de les firetes, la tómbola, la furgoneta del xato de les mantes morellanes, la xurreria, les barquetes i altres atraccions recreatives anaven esmoreint el so, degut a la presència del seguici processional amb la imatge sobre el suport de la peanya fins arribar al lloc de partida, l'Església. Aquell dia tocava dinar els desitjats, saborosos i esperats canelons fets a consciència i en cautela seguint el patronatge i el bon fer de la mare i la iaia.

Vestides amb la faldilla, les mitges artesanes de fil, el mantó de serrell amb flors brodades i la banda de l'Anna subjectada amb l'agulla imperdible, van anar al Casino. El vermut i les tapes preparades amb cura i al seu punt per les amfitriones, van ser engolits amb bona gana per la gent allí convidada. Tan feia seure al costat de qui fos davant la tapa i l'agraït refresc, tots eren filles i fills de la vila.

Va jugar aquella tarda contra la U.D. de Lleida l'equip local de futbol. Asseguda darrera la tanca del camp i xerrant amb Francisco Catalán va oblidar l'Anna els gols marcats del partit. De tornada, viatjaven les noies amb cotxes de luxe per estrenar. Jaume Carreras anomenat "lo taxista" se'n va fer càrrec de l'exhibició. Les van portar al castell i van circular a gran ve-

locitat per la cresta de la presa de l'embassament de l'Ebre. La gent s'apartava quan circulaven pel muro i sofria la polseguera aixecada pels flamants cotxes.

Arxiu personal Josepa González.

El segon dia de la Santa, pel maití, van estar hores al sol davant l'Ebre sobre una ampla i gran tarima per poder veure millor els actes esportius al riu i l'entretingut i llarg poste de l'electricitat tot untat del lliscós sabó moll. Los arriscats atletes locals intentaven arribar com fos a l'extrem que s'endinsava al riu. A la seua punta hi havia lligat l'apreciat premi: un ànec o un aval de cuixa de magra. Anna va marxar i va acudir amb dos paraigües eixerits de la tia Marieta, casada amb el cosí germà de son pare, per protegir-se del sol. Va agrair-li el favor, en tornar ràpid els estris protectors tan del sol com de l'aigua.

L'endemà van gaudir de les embarcacions motores llogades per fer curses i exhibicions nàutiques al riu Ebre, prou amansit i ja dominat del tot entre les

Arxiu personal Josepa González.

dos preses. I les van sorprendre amb una agradable i prou satisfeta passejada assegudes dins d'una d'aquelles llanxes motores, Ebre amunt i avall i evitant els escarxics de l'aigua molla, on van culminar aquelles boniques Festes Majors dels anys 70, per aquelles benaurades noies del poble.

Arxiu personal Josepa González.

MISSATGE POSITIU

Jovent de Mequinensa, Anna us anima a gaudir i participar sense cap perjudici de la preparació impecable de les vostres Festes Majors. Afron-teu, compartiu, desafieu i llanceu-vos als festius esdeveniments sorprenents i alegres amb l'acompanyament d'amics i amigues. Compartiu junt al vostre acollidor, progressista i servicial Ajuntament l'orgull de ser Mequinensanes i Mequinensans. Confieu en valtres mateixos de manera saludable. De tota dificultat se n'ix. La bona convivència de la gent, el recolzament familiar i la generositat abocada, permet l'aixopluc necessari per tirar endavant, enfortint els lligams coneguts i per venir. Així com l'Anna ho va poder gaudir en tot moment. Casi sense recursos es va sentir com una persona afortunada i feliç. Una aventura que paga la pena viure-la. Les famílies de pares miners van passar uns anys magres, fins que els van concedir el pagament segur i periòdic de la seua jubilació ben guanyada. La família de l'Anna n'era una d'elles.

Xato de les mantes. Cedida per Esteve Estruga Moncada.

Aquell simbòlic any 1970, complet i concloent de l'acomiadament del poble que els va veure nèixer, créixer i ser educades per l'entorn proper i prou familiar com era tota la població veïnal, perquè la gent s'implicava per un bé comú, en tots els sentits, mai l'Anna es podrà permetre passar-lo a l'oblit.

Ara m'expressaré en primera persona. L'estimat poble nostre, ens va deixar anar generosament per continuar el nostre vol a la vida. Ell es va quedar condemnat, enfonsat i guardant per sempre, com en un meravellós somni, les nostres primeres vivències individuals i conjuntes. Sempre el tindrem present mentre visquem. Ell va viure, viu i viurà entre nantres.

VISCA MEQUINENSA!!!

AGRAÏMENTS

- Afegir que uns dies abans, un senyor molt amable, atent i servicial, qui cada dia feia viatges a Lleida, va tenir molta paciència amb Anna. Li duia sabates del Querol ajustades a un preu que Anna es podia pagar. No en va estrenar. Gràcies senyor Pepe.

- També Al President de la Comissió de les Festes 1970 que va venir a casa de l'Anna demanant disculpes, volia que la seua bessona s'incorporés al grup de noies representatives del poble. Ella no va voler. Ismael se'n feia càrrec de totes les despeses i lamentava que no fossin juntes les dos germanes. Al cap de dos anys, ella va formar part de les noies citades en la Festa Major de 1972.

- A ma germana bessona i a totes les benvolgudes amigues i bones companyes de tota la vida qui m'han aportat detalls al relat. Seguint el fictici i unitari onomàstic de MAITE=TERE, afegirem els cognoms reals: Andrés, Estruga, González, Palau, i Júlia Ma Oliver.

- Sempre seran dedicats els agraïments altament significatius a l'inoblidable Tere Estruga Nicolau.

- A Dermita per ser com és i a la qui agraeixo la bona companyia i amistat que em va regalar aquell estiu de 1970.